

Toespraak verzetsman kapelaan Servaas Ramakers
i.h.k.v. Hub Cobben-wandeling op zondag 25-6-2023
in de St. Corneliuskerk te Heerlerheide

Dames en heren,

Mijn naam is Huub L'Ortije, Ik heb voor het blad van de Heemkundevereniging Heerlerheide een vierdelig artikel over de verzetsman kapelaan Servaas Ramakers geschreven. Nu volgt een samenvatting.

Victor Leo Servaas Ramakers werd geboren te Schinnen op 23 april 1906 als tweede zoon van vader Martinus Hubertus Josephus Ramakers en moeder Maria Gertrudis Proosten. Hij werd Servaas genoemd. Hij werd tot priester gewijd te Roermond op 21 maart 1931 en daarna benoemd tot kapelaan van de St. Corneliusparochie te Heerlerheide. In het boek Getuigen voor Christus. Rooms-Katholieke bloedgetuigen uit Nederland in de twintigste eeuw staat de volgende beschrijving van zijn persoon als kapelaan te Heerlerheide. "Hier was hij dertien jaar werkzaam als een zeer ijverig zielzorger en opgeruimd man. Naast de gewone pastorale werkzaamheden was hij in het bijzonder belast met het jeugdwerk. Hij was een man van eenvoud en oprechtheid, wars van alle veinzerij: een priester, die zich geheel gaf voor het heil van zijn parochianen. Vooral toen tijdens de bezetting door de nazi's velen in ons land in nood en gevaar verkeerden, vonden zij bij hem steun en hulp". Einde citaat.

Hij was aalmoezenier van de afdeling Heerlerheide van de R.-K. jeugdbeweging voor jongens Jonge Wacht. Een aalmoezenier is een R.-K. geestelijke, die belast is met de zielzorg van specifieke groepen zoals militairen, jeugdigen, arbeiders, gevangenen. In 1942 vond de bezetter het genoeg. De Jonge Wacht werd verboden en was er alleen nog plaats voor de Hitler Jugend. Ik heb Math Cordewener geïnterviewd, die nu 95 jaar is en als tiener lid was van de Jonge Wacht. Hij zei, dat de kapelaan zich tijdens bijeenkomsten van de Jonge Wacht kwaad maakte over de Duitse bezetting. Ik vroeg hem hoe de kapelaan in de omgang was. Hij zei: "Joviaal, leuk. Er was geen afstand. Hij was geliefd in Heerlerheide, vooral bij de jeugd."

Kapelaan Ramakers was ook geestelijk adviseur van een aantal Heerlerheidse verenigingen. In die tijd van het Rijke Roomse Leven waren er aparte verenigingen voor Rooms-Katholieken. De namen van de Rooms-Katholieken verenigingen begonnen met "R.K."

Tijdens de Tweede Wereldoorlog hield kapelaan Ramakers felle preken tegen het Nazidom.

Hij was duikhoofd van de L.O.-Heerlerheide en als zodanig actief in het helpen van onderduikers. L.O. staat voor Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers en deze organisatie was tussen medio 1942 en mei 1945 een Nederlandse verzetsbeweging. Er werd een landelijk vertakte organisatiestructuur opgezet. Plaatselijke groepen vielen onder rayons, deze weer onder districten per provincie, die vertegenwoordigers hadden in een landelijk bestuur.

De Limburgse Onderduikorganisatie (L.O.-Limburg), die is ontstaan uit plaatselijke groepen in de loop van 1943, was de provinciale bundeling van verzetsgroepen in Limburg. Na enige maanden sloot zij zich aan bij de Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers.

Meer dan in andere provincies had de R.-K. kerk invloed op de hulp aan onderduikers in de regio. De vrome en conservatieve bisschop van Roermond mgr. Guilielmus Lemmens ontpopte zich tot een verklaard en krachtig tegenstander van het nationaalsocialisme en het Duitse Hitler-regime en gaf daarvan meermalen blijk in herderlijke schrijvens. Hij verzette zich tegen de Jodenvervolging en tegen maatregelen om Nederlanders te laten werken voor de Duitse oorlogsindustrie.

Boodschappen van de bisschop werden van de kansel afgelezen. Vele Limburgse priesters zagen daarin een aansporing de daad bij het woord te voegen. Van de in totaal ongeveer 700 veelal in parochies werkzame priesters van het bisdom Roermond kwamen er meer dan 100 direct of indirect met de bezetter in conflict.

De secretaris van de bisschop Jan Leonard Moonen was een steun en toeverlaat van Limburgse geestelijken, die het verzet actief vorm wilden geven. Hij is geboren in 1895 in Heerlen en was de zoon van een bakker aan de Schelsberg. Naar hem is in Heerlen een straat genoemd. De Leo Moonenstraat verbindt de Sittarderweg met de Grasbroekerweg. Door het afleggen van huisbezoeken, die tot de taak van parochiegeestelijken behoorden, konden ze allerlei illegale activiteiten uitvoeren. Denk aan het verstrekken van valse identiteitsbewijzen, het verschaffen van voedselbonnen en het organiseren van onderduikadressen.

Zoals ik eerder heb gezegd, was kapelaan Ramakers duikhoofd van de L.O.-Heerlerheide. Vanaf het voorjaar 1943 werd het district Heerlen van de L.O. opgericht. De kapelaan van de Sint Pacratiusparochie te Heerlen Jan Willem Berix werd in september 1943 districtsleider. Hij realiseerde een hechte organisatie met rayonleiders, die per dorp of wijk een

duikhoofd aanstelden. Op 21 juni 1944 werd kapelaan Berix tijdens een vergadering van de Limburgse L.O.-top in een klooster te Weert met een aantal collega's gearresteerd. Naar hem is in Heerlen ook een straat genoemd. De Kapelaan Berixstraat verbindt het Tempsplein met de Nobelstraat.

Kapelaan Ramakers werd op 18 augustus 1944 neergeschoten aan de noordkant van de spoorwegtunnel van Heerlen vóór het hoofdkantoor van de Oranje-Nassaumijnen en is gearresteerd. Waarschijnlijk was zijn arrestatie een gevolg van liquidaties en pogingen daartoe van knokploegen enkele dagen eerder. Zo werd op 14 augustus 1944 in Heerlen de Landwachter R. -ik noem alleen de eerste letter van personen, die hebben samengewerkt met de Duitse bezetter-, zo werd deze Landwachter R., die fanatiek op onderduikers en hun hulpverleners jacht maakte, op 14 augustus 1944 geliquideerd door een lid van een knokploeg. Een dag later mislukte een aanslag op de groepscommandant van de Landwacht F. in Schaesberg. De Nederlandse Landwacht was een paramilitaire hulpdienst, die van Duitse zijde werd opgericht en voornamelijk uit NSB'ers bestond.

In het boek *Het verborgen front. Geschiedenis van de georganiseerde illegaliteit in de provincie Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog* van A.P.M. Cammaert staat het volgende over de arrestatie: "Een paar landwachters en de SIPO-agenten K. en S. sommeerden de kapelaan omstreeks drie uur in de middag ter hoogte van een spoorwegviaduct bij de Oranje-Nassau I van zijn fiets te stappen. Toen kapelaan Ramakers aanstalten maakte weer op te stappen en weg te rijden, loste iemand een schot. De kogel trof de geestelijke aan het hoofd. Ramakers werd naar een eerste hulppost op de mijn gebracht." Einde citaat. SIPO staat voor Sicherheitspolizei. K. en S. waren trouwens Nederlanders. In een brief, die medegevangene kap. Regnerus Hegge na de oorlog aan de fam. Ramakers schreef, staat, dat de kogel door een wang was gegaan. Ik heb in het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging, dat zich in het Nationaal Archief te Den Haag bevindt, de dossiers van de landwachters K. en S. opgevraagd. Ik heb een aangifte van een verbandmeester van de Oranje-Nassaumijnen gevonden, waarin hij verklaart, dat de kapelaan tegen hem heeft gezegd, dat K. de schutter was. Landwachter K. verklaarde daarna, dat hij op 18 augustus bij de begrafenis van de vermoorde landwachter R. in Heerlen aanwezig was, dat hij niet bij de arrestatie van de kapelaan aanwezig was en dat landwachter S. op de kapelaan had geschoten. S. was voortvluchtig en is nooit veroordeeld. K. is in 1950 bij verstek veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf.

De kapelaan werd op dezelfde dag met een ziekenauto van het St. Josephziekenhuis te Heerlen naar kamp Vught gebracht. Het kamp Vught werd in september 1944, omdat de geallieerden naderden, door de Duitsers volledig ontruimd. 3400 gevangenen werden op transport gezet naar andere concentratiekampen. De vrouwen werden naar het concentratiekamp Ravensbrück gestuurd en de mannen naar het werkkamp Sachsenhausen op een afstand van 35 km van Berlijn. Op 6 september werd kapelaan Ramakers met een aantal Limburgse priester-collega's daarheen op transport gesteld. Begin 1945 besloten de nazi's het kamp Sachsenhausen te ontruimen weer i.v.m. het oprukken van de geallieerden. Op 6 februari 1945 werd kapelaan Ramakers met zijn priester-collega's naar het verzamelkamp Bergen-Belsen aan de zuidrand van de Lüneburger Heide gedeporteerd. Dit kamp was overbevolkt, waardoor er heel veel doden door ziekten, ondervoeding en uitputting vielen. Alleen al tussen januari en april 1945 stierven er ongeveer 35.000 gevangenen. Kapelaan Ramakers stierf op 9 maart 1945, bijgestaan door de eerder vermelde secretaris van het bisdom Roermond Leo Moonen, aan typhus. Hij en de eerder genoemde kapelaan Jan Willem Berix stierven ook in kamp Bergen-Belsen. De Britten bevrijdden op 15 april 1945 het kamp Bergen-Belsen en troffen er massagraven en ongeveer 10.000 onbegraven lichamen aan. En zij troffen ongeveer 60.000 overlevenden aan van wie er nog ongeveer 14.000 bezweken in de loop van de daaropvolgende dagen en weken onder meer aan de gevolgen van ondervoeding en uitdroging. De onbegraven lichamen werden er begraven in massagraven. Vanwege de Joodse wetgeving kunnen de massagraven in Bergen-Belsen niet worden geopend om de stoffelijke resten van de mensen te onderzoeken. Het gehele kampterrein van Bergen-Belsen is tot een begraafplaats verklaard. Er is dus geen graf van hem op Heerlerheide of in deze regio, waar we hem kunnen herdenken. Daarom heeft de Heemkundevereniging Heerlerheide het initiatief genomen om een plaquette in deze kerk en tevens twee nieuwe straatnaamborden van de Kapelaan Ramakersstraat te laten maken. Op zondag 1 mei 2022 is de plaquette onthuld door een neef van de kapelaan tijdens een H. Mis, die muzikaal werd opgeluisterd door het St. Caeciliakoor Heerlerheide en de Koninklijke Fanfare St. Joseph Heerlerheide. Na de H. Mis werd één van de twee nieuwe straatnaamborden van de Kapelaan Ramakersstraat onthuld door de eerder genoemde Math Cordewener.

Ik wil eindigen met een gedicht, dat ik vóór de onthulling van de plaquette heb voorgelezen.

Er zijn te weinig tranen voor het herdenken van zes miljoen vermoorde Joden.

Er zijn te weinig tranen voor het herdenken van honderdduizenden vermoorde zigeuners.

Er zijn te weinig tranen voor het herdenken van honderdduizenden vermoorde invaliden.

Er zijn te weinig tranen voor het herdenken van miljoenen gesneuvelde militairen, die hun land verdedigden.

Er zijn te weinig tranen voor het herdenken van miljoenen gesneuvelde militairen, die Europa bevrijdden.

Er zijn te weinig tranen voor het herdenken van miljoenen vermoorde en omgekomen dwangarbeiders en krijgsgevangenen.

Er zijn te weinig tranen voor het herdenken van miljoenen burgerslachtoffers.

Er zijn te weinig tranen voor het herdenken van tienduizenden vermoorde en omgekomen verzetsmensen.

Er zijn te weinig tranen voor het herdenken van die ene omgekomen verzetsman kapelaan Servaas Ramakers.

Wij lopen nu naar de Mariakapel achter in de kerk rechts, waar zich de plaquette bevindt.